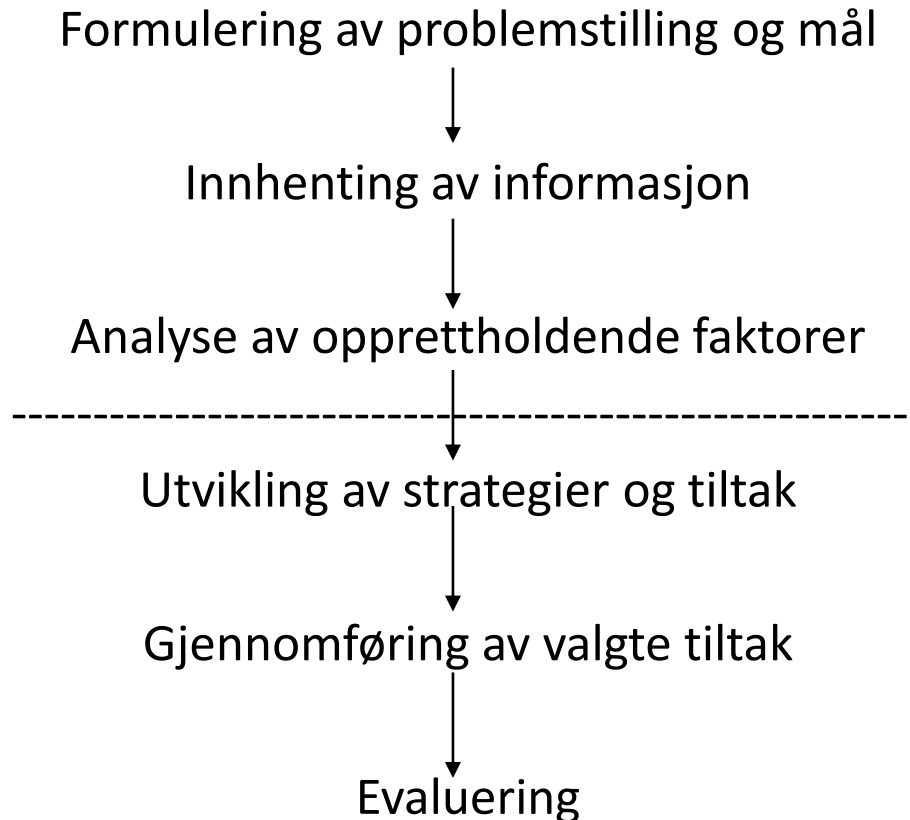

Relasjonsarbeid i klasserommet og samarbeid hjem-skole

Risør

13. august 2013

Analysemodellen

Læreren som leder

- Lærereens ledelse er sammensatt og omfatter mange av de samme aktivitetene som andre ledere driver med

- Planlegge og organisere
- Motivere, anerkjenne og støtte
- Klargjøre og overvåke
- Løse problemer

- Konsultere og delegere
- Løse konflikter
- Lag- og nettverksbygging

- For læreren er det to områder for ledelse som er særlig viktig
  - Klasseledelse
  - Nettverksarbeid internt og eksternt

Lærerkompetanse og læringsutbytte

(Nordenbo m.fl. 2008)

- Metaanalyse utført av Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning på oppdrag av Kunnskapsdepartementet
- Hvilken kompetanse hos lærere kan gjennom effektstudier påvise å bidra til læring hos barn og unge?
- Utgangspunkt 6130 publikasjoner. 70 studier holdt god nok kvalitet til å være med i analysen, både innen grunnskole og videregående opplæring. Hovedkonklusjonen på hva som gir effekt på læring er:
  - 1) Læreren skal inngå i en sosial relasjon til den enkelte elev
  - 2) Læreren skal ha kompetanse til å lede klasser og undervisningsforløp
  - 3) Læreren skal ha fag og fagdidaktiske kompetanse

Læreren utgjør en forskjell

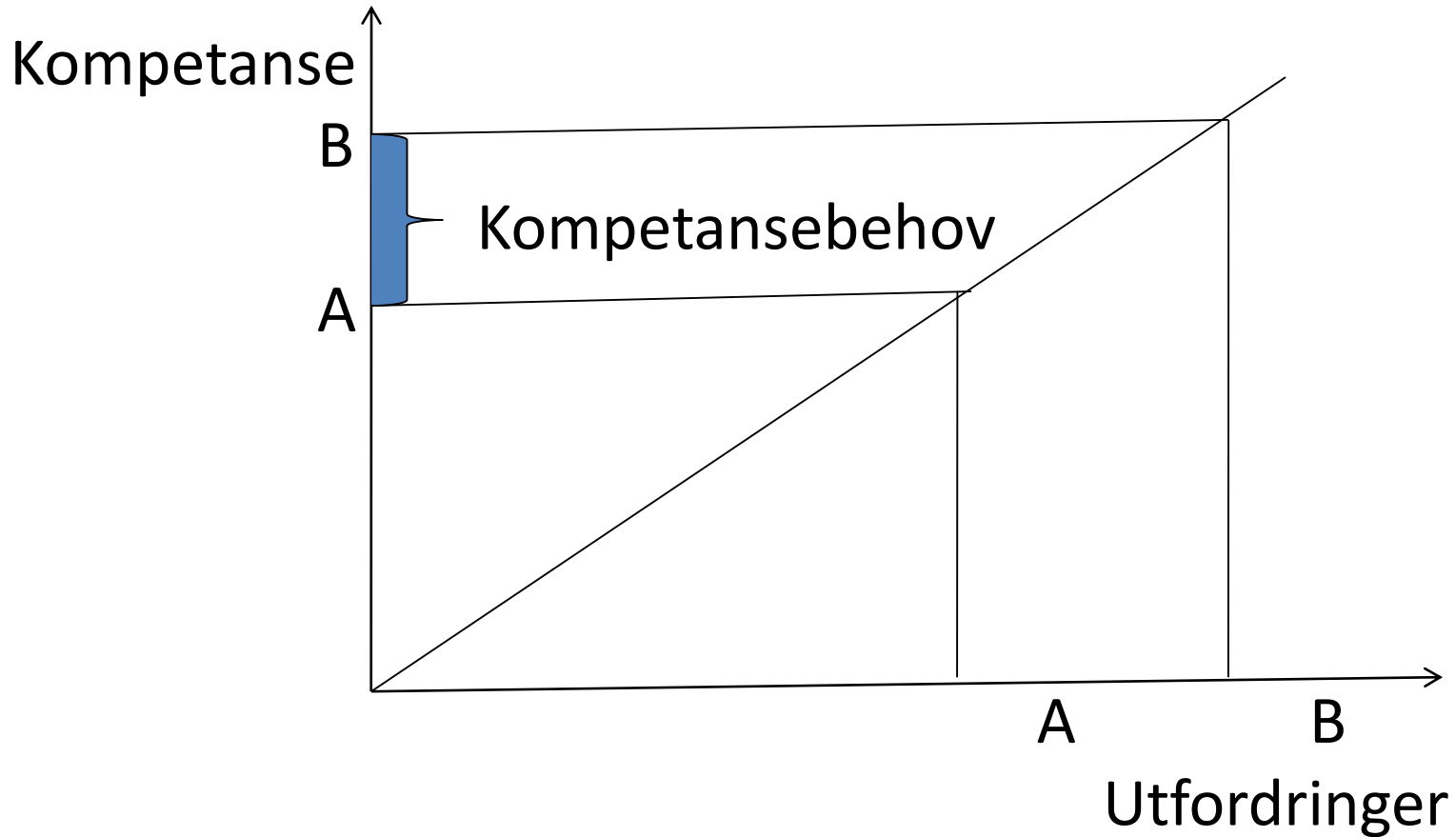
(Hattie 2009)

- Faktorene tilknyttet læreren og undervisningen har en gjennomsnittseffekt på 0,68. De viktigste er:
  - Lærers evne til å lede klasser
  - Relasjonen mellom elev og lærer
  - Tilbakemelding til elevene
  - Direkte instruksjoner om arbeidsinnsats, læringsmål og atferd
  - Bruk av kognitive strategier som støttende dialog, oppsummering, spørsmål, klargjøring og lignende
- Læreren har den mest kraftfulle innflytelsen på elevenes læring.

Relasjoner og sosial kompetanse

- En relasjon er tosidig og avhengig av aktørenes tanker, følelser og handlinger
- Relasjoner speiler aktørenes sosiale kompetanse
  - Samarbeid, ansvar, selvhevdelse, empati og selvkontroll
- Relasjoner preges av hva vi kommuniserer

Utfordringer og kompetanse

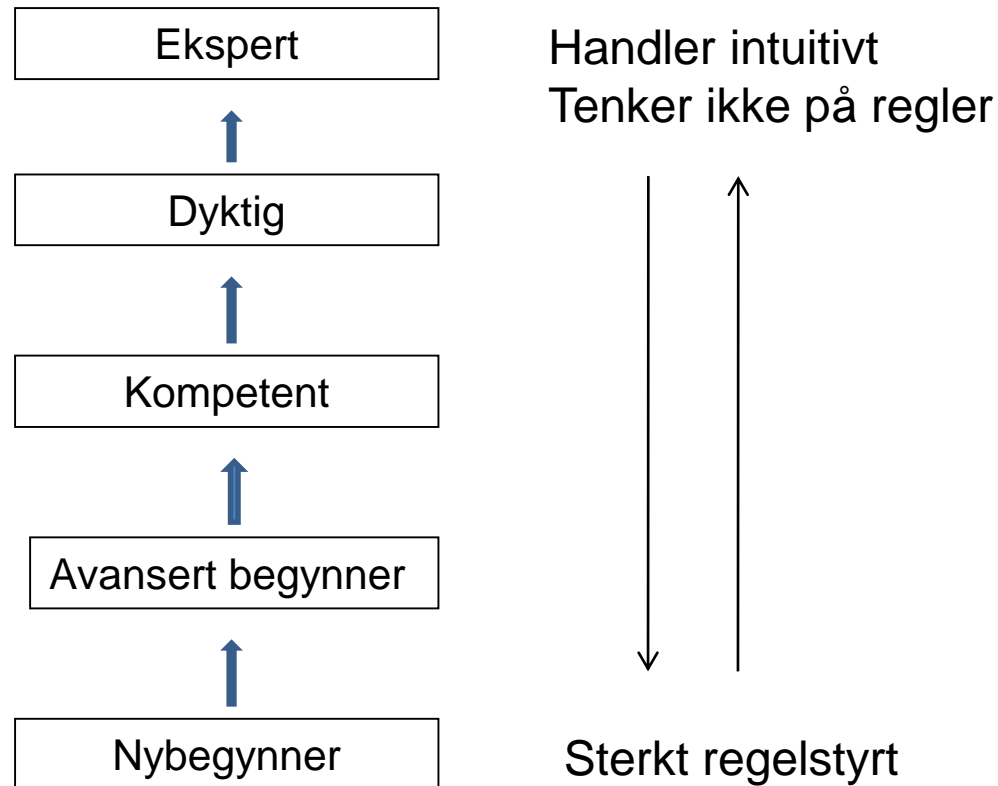

Forståelse av kompetansebehov

- Lærerkompetanse består av både kunnskaper, ferdigheter og holdninger
- Reduksjon av kompetansebehov handler om to grunnleggende forhold:
  - Aktivere kompetanse som du har, men ikke bruker
  - Tilegnelse av ny kompetanse

The Skill-Model (H.Dreyfus)

Utfordring: For å bli en bedre ekspert, må eksperten innarbeide ferdigheter fra nybegynnerstadiet

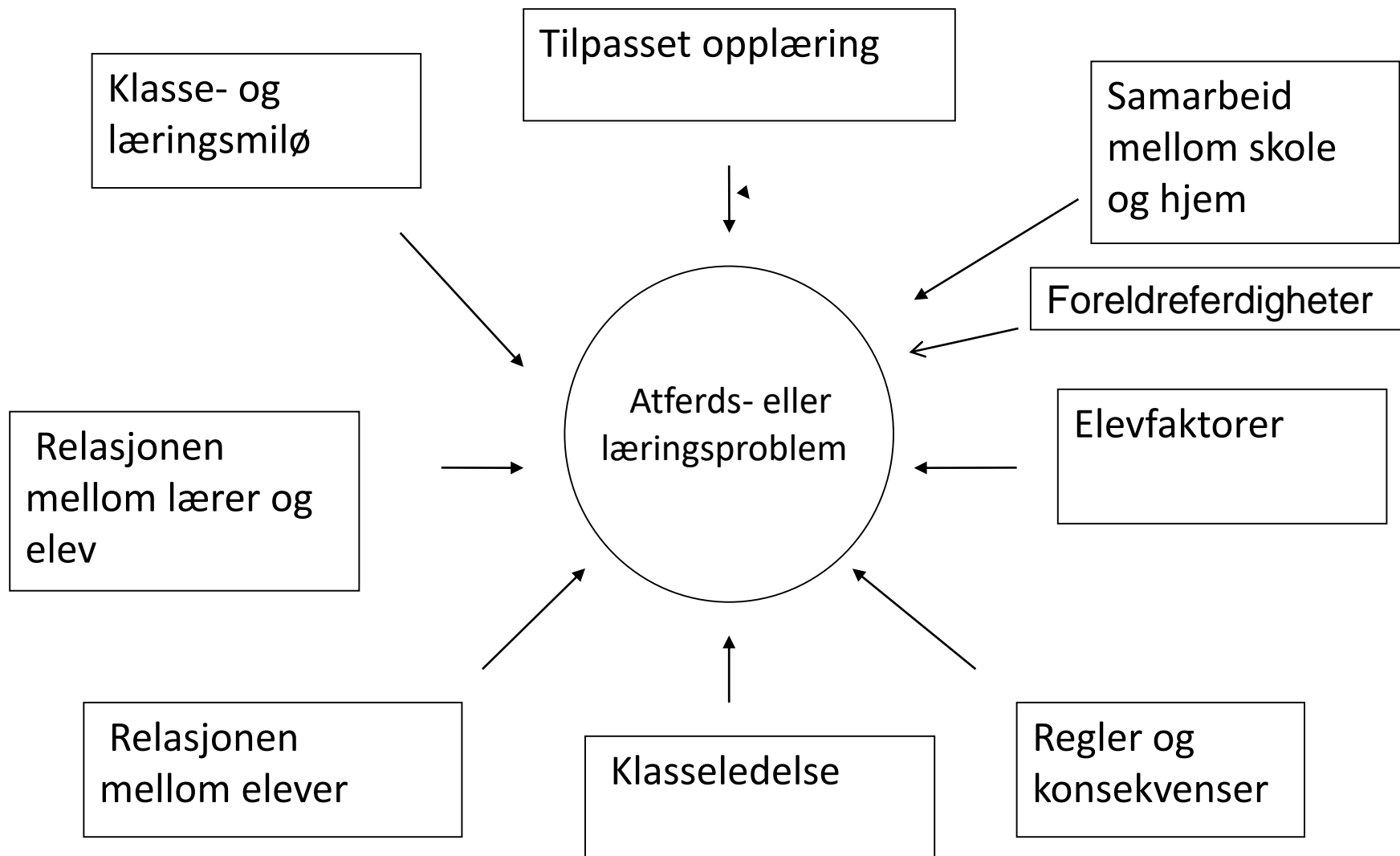
Barrierer for problemløsning

- Lærere som tror at de ikke kan bidra til endring og utvikling
- Et ensidig fokus på og krav til at elever skal endre seg og manglende evne til å se på situasjoner og seg selv som lærer
- Tro på at kunnskap i seg selv er nok, og at det ikke er behov for øvelse og trening
- Bruk av ad-hoc løsninger og ikke systematisk arbeid
- Lærere som tror at de kan løse alle problemer og utfordringer alene.
- Lærere som ikke har etablert en autoritativ praksis

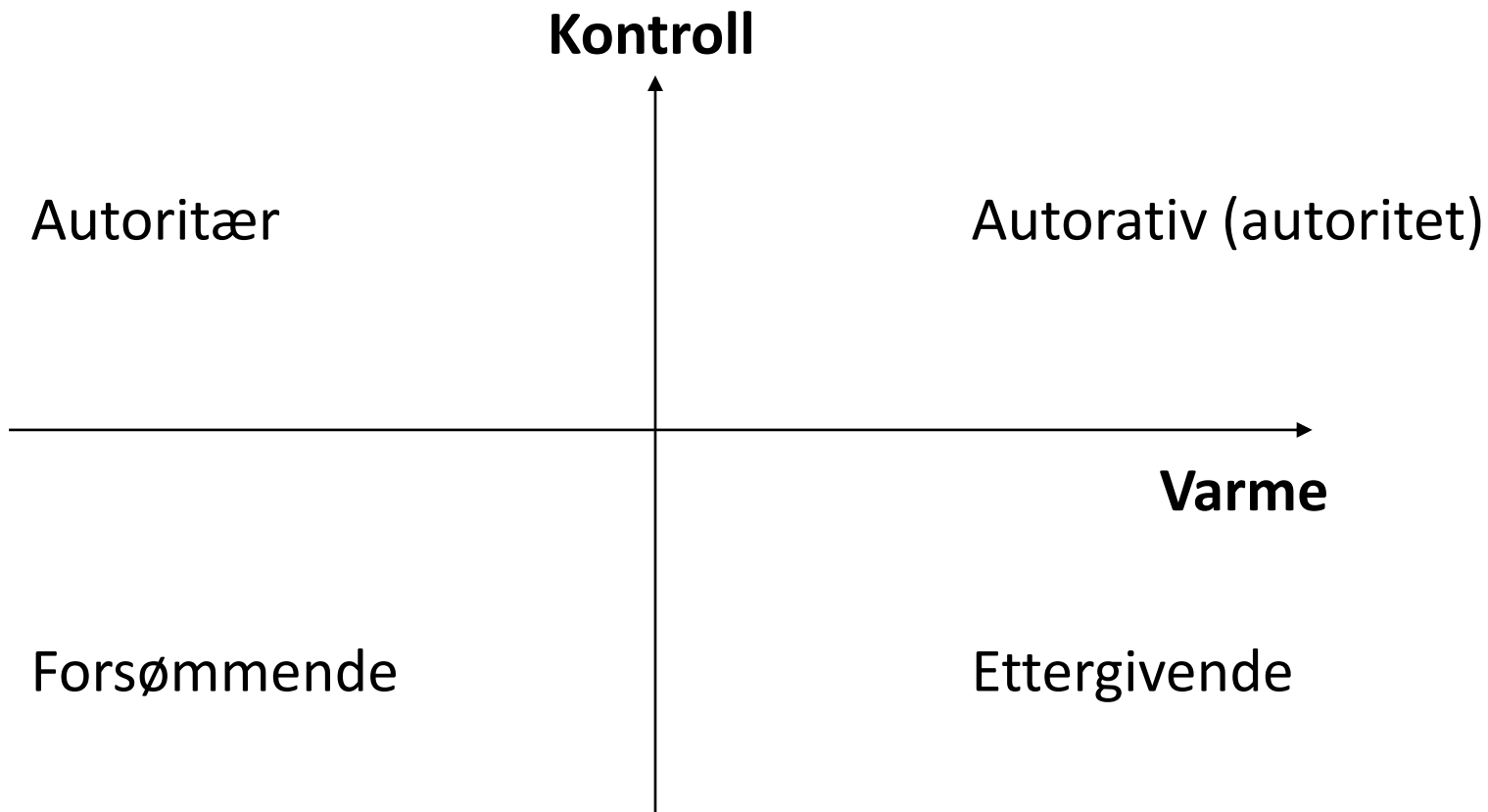
Ledelse og sosial innflytelse

- Læreren har fått tillit fra elevene
- Læreren har opparbeidet seg sosial kreditt
  - Rettferdig
  - Bidrar til trivsel i klassa
  - Ser og anerkjenner den enkelte elev
  - Tilrettelegger godt for læring
- Er både fagorientert og elevorientert
- Fremstår som en autoritet

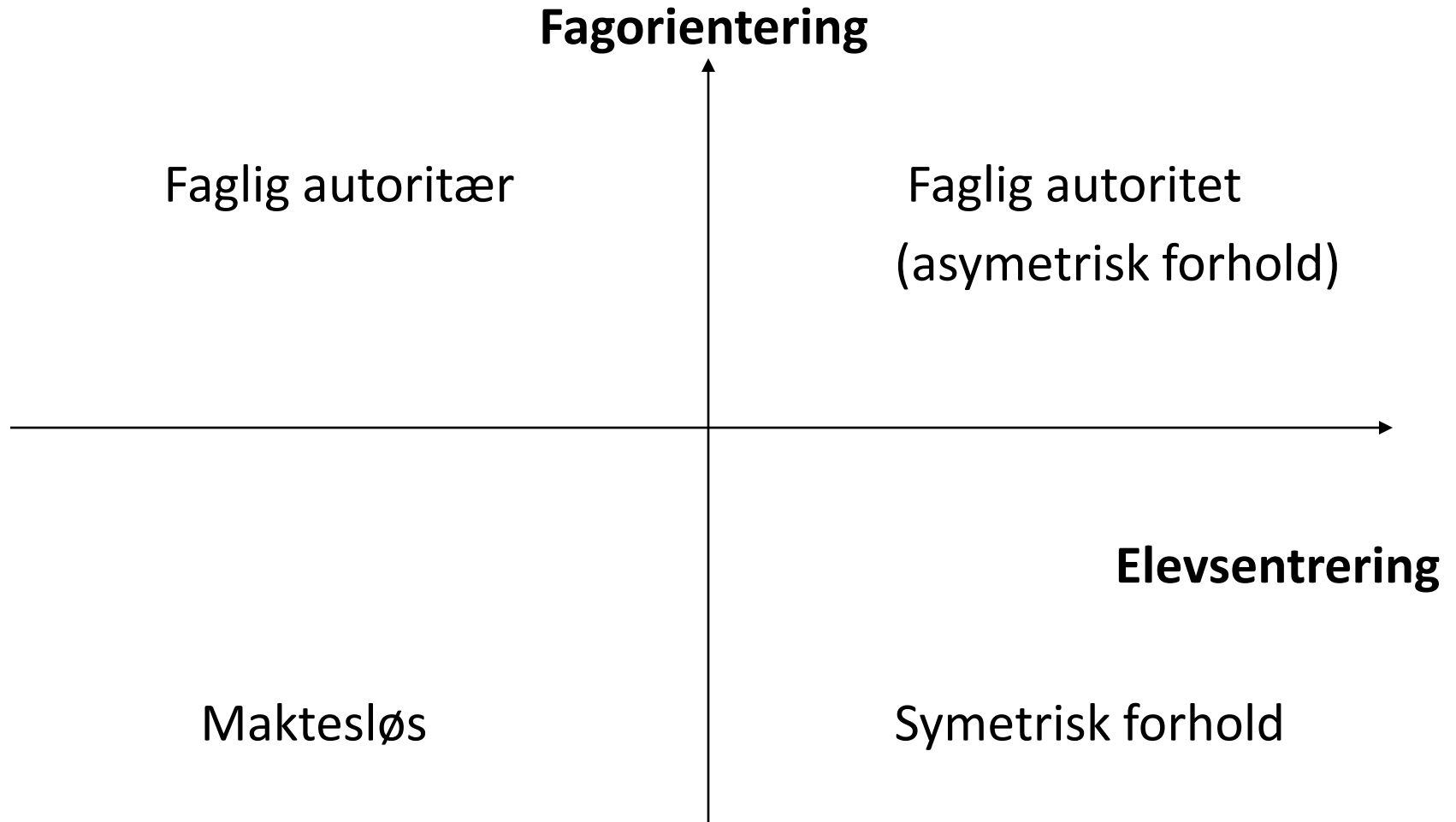
Opprettholdende faktorområder

Lærerstil

Fagorientering og elevsentrering

Hvordan være en autoritet?

- Du har fått tillit fra elevene
  - Du er rettferdig
  - Du bidrar til trivsel i klassa
  - Du ser og anerkjenner den enkelte elev
  - Du tilrettelegger godt for læring
- Du har god kontroll og oversikt, og du gir gode beskjeder
- Du har positive følelser overfor alle elevene
- Du ser og roser det som er positivt i stor grad
- Du håndhever etablerte regler 100% uten å moralisere
- Du opptrer rolig
  - Du skiller dårlig oppførsel fra personlige angrep
  - Du er kjent med dine ømme punkter
  - Du er kjent med hvordan du selv trigger elevene
  - Du har lært følelsesmessig kontroll
- Du har klare og rimelig høye forventninger til elevene

Etablering av relasjoner til elevene

- Det grunnleggende spørsmålet alle stiller seg i møte med en annen er: Liker du meg?
- Læreren har hovedansvar for relasjoner til elevene (Det asymmetriske forholdet)
- Etablering av relasjoner handler blant annet om små kommentarer og opplevelse av å bli sett.
  - Snakke med i stedet for til
- Relasjonen er avhengig av at elevene opplever anerkjennelse fra læreren.
- Det er vesentlig å snakke med og verdsette det elevene synes er viktig og interessant.
- Humor opprettholder og forsterker relasjoner.

Anerkjennelse av elever

- Alle elever har et grunnleggende behov for anerkjennelse
- Lærerens forpliktelse innebærer at oppmerksomheten må flyttes fra en selv til den andre. Dette er en etisk fordring (Løgstrup).
- Vanlig høflighet har en fundamental positiv virkning. Smil, håndtrykk, blikkontakt, interessert lytting o.l. er uttrykk for anerkjennelse. Kroppsspråk er minst like viktig som verbalspråk.
- Eleven må møtes som en aktør i eget liv med en grunnleggende respekt for sin meninger og sine mestringsstrategier.

Ros, oppmuntring og støtte

- Ros og oppmuntring er et av de beste pedagogiske virkemidlene vi kjenner til.
- Det er vesentlig å oppmuntre både resultater, arbeidsinnsats og atferd. Da kan alle elever få positive tilbakemeldinger.
- Så langt det er mulig bør ros og oppmuntring gis alene og uten at det knyttes til kritiske kommentarer.
- Ros og oppmuntring skal gis rakst og være oppriktig ment (Rituell ros har i beste fall ingen betydning).
- Ros og oppmuntring er avgjørende for å støtte elevenes læringsarbeid
- Positive tilbakemeldinger til kollektivet gir både faglig og sosial lagbygging
- Støtte må gis på elevens premisser
- 1-5 regelen

Faglig tilbakemelding til elever

- Systematisk muntlig og skriftlig tilbakemelding til elevene er en vurderingsform som gir dokumentert forbedring av elevenes læringsutbytte (Hattie 2009)
- Tilbakemelding skal være relatert til læring og arbeidsinnsats og foregå regelmessig over tid.
- Fokus i tilbakemeldinger bør være på både hva elevene har lykkes med og hvordan de kan forbedre sin læring
- Mangel på faglig tilbakemelding er et signal til elevene om at deres arbeidsinnsats og læringsprodukter ikke er så viktig.

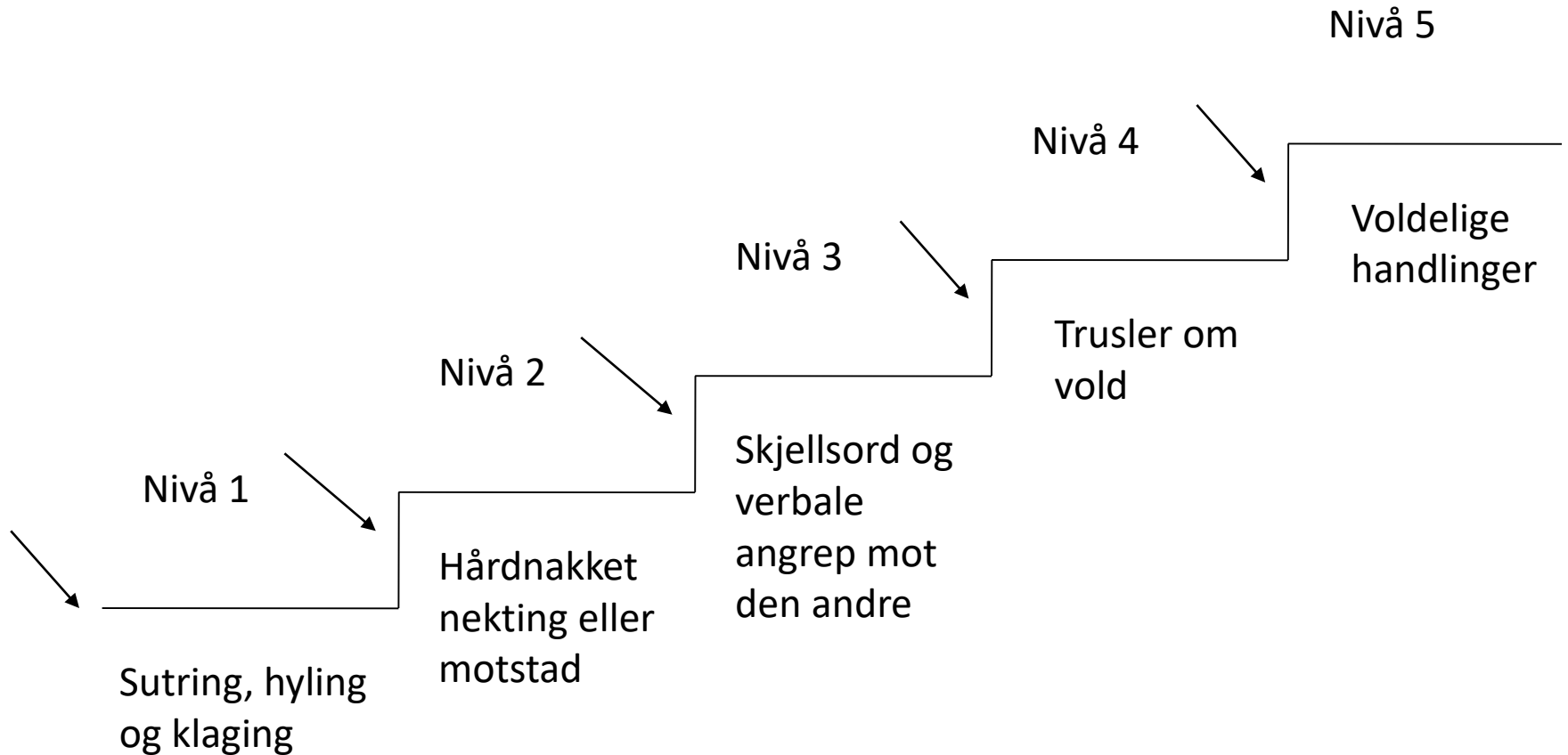
Mestringstro

- Mestringstro eller mestringsforventning er en situasjonsbestemt vurdering av å være i stand til å utføre bestemte oppgaver for å nå bestemte mål (Skaalvik og Skaalvik 2007)
  - Utvikles og endres gjennom erfaringer med mestring av lignende oppgaver i lignende situasjoner
  - Å være i en situasjon som en ikke mestrer, svekker forventningene om mestring
- To faktorer er til stede ved prestasjoner
  - Håp om suksess
  - Frykt for nederlag

Ulike målstrukturer

- Prestasjonsorientert målstruktur
  - Det er prestasjonene som teller
  - Å gjøre feil er et nederlag
- Læringsorientert målstruktur
  - Velg lærestoff og oppgaver som gir optimale utfordringer til den enkelte elev
  - Fokuser på mening og forståelse
  - Fokuser på individuell forbedring og mestring
  - Hjelp elevene med å sette kortsiktige, personlige og realistiske mål
  - Hjelp elevene med å utvikle effektive læringsstrategier
  - Gjør vurderinger "privat" – ikke offentlig
  - Stimuler elevene til å se feil som en naturlig del av læringsprosessen
  - Gi elevene mulighet til å se at de forbedrer seg

Aggresjonens fem trinn

Sekvensanalyse

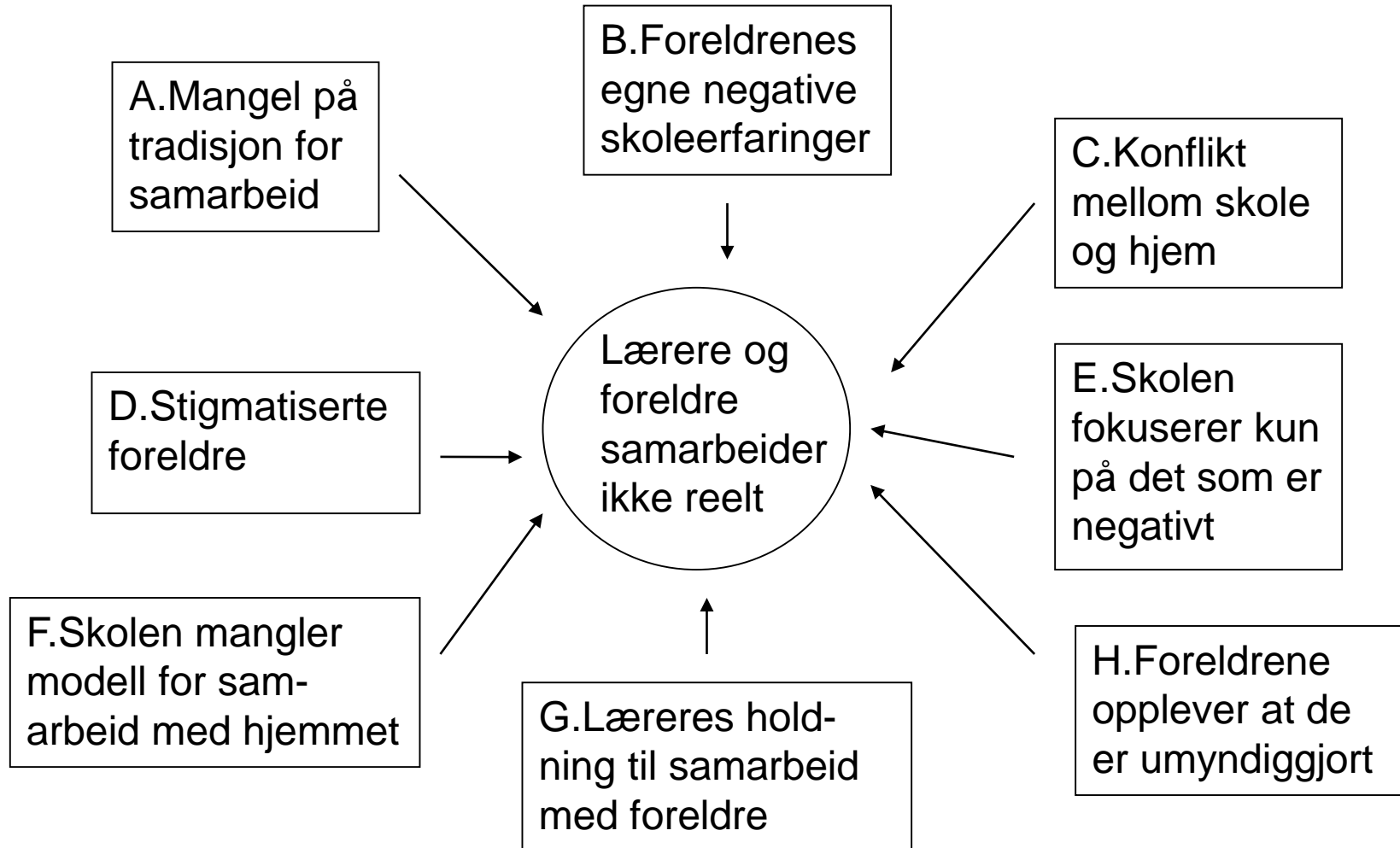
Nivå	Sekvenser
5	A: Legger gutten i golvet og holder han fast G: Slår A i ansiktet
4	A: Tar tak i gutten for å ta han med ut av klasserommet G: Truer A med juling
3	A: Prøver å ta fra gutten mobiltelefonen G: Sier at A er en dritt og at mora hans er ei hurpe
2	A: Sier at enten får han mobiltelefonen frivillig eller så tar han den med makt G: Nekter å gi fra seg mobiltelefonen
1	A: Minner G om reglene og ber om å få mobiltelefonen G: Gutten klager på at ingen ting er lov på denne skolen
0	A: Ber gutten legge bort mobiltelefonen G: Tar frem mobiltelefonen og leser/sender meldinger

Hva forskning viser

- Foreldre som har barn som representerer et problem for skolen, har oftere enn andre foreldre negative erfaringer med samarbeid med skolen
- Foreldrestøtte har klar positiv sammenheng med elevrelasjoner, relasjonen mellom lærer og elev og med elevens trivsel på skolen

Analyse av mangel på reelt samarbeid

Kjennetegn ved skoler som ser på foreldresamarbeid og foreldrestøtte som viktig

- Skolen ser på foreldrene til elever som viser problematferd og svake læringsresultater, som en ressurs.
- Lærerne gir foreldrene mer positiv informasjon om eleven enn negativ informasjon.
- Lærerne lytter til det foreldrene forteller og trekker ikke det de sier i tvil.
- Læreren viser foreldrene at han eller hun er engasjert i eleven
- Læreren og foreldrene samarbeider om hvordan foreldrene kan gi hjelp og støtte
- Læreren samler på fremskritt hos eleven og formidler dette til foreldrene
- Læreren møter gjerne foreldrene hjemme dersom de vil det
- Læreren har sammen med foreldrene og eleven formulert klare faglige mål

Kjennetegn ved foreldre som samarbeider med skolen

- Foreldrene har satt seg inn i skolens mål og oppgaver
- Foreldrene har klare forventninger til skolen og lærerne
- Foreldrene snakker positivt om skolen til barnet
- Foreldrene forteller barnet at skolegang er viktig
- Foreldrene spør barnet om hvordan det har det på skolen
- Foreldrene roser barnet for alle fremskritt
- Foreldrene hjelper og støtter barnet med hjemmearbeidet
- Foreldrene følger systematisk med barnet faglige og sosiale utvikling i skolen

Ulike tenkemåter

Tenkemåte A	Tenkemåte B
Enkle forklaringer	Komplekse sammenhenger
Reparasjon	Læring og utvikling
Opptatt av klassifisering	Opptatt av relasjon
Opptatt av svakhet	Opptatt av styrke
Vil finne årsaker	Vil finne opprettholdende faktorer
Fokus på fortiden	Fokus på "her og nå"-situasjonen
Fortolkninger	Beskrivende observasjoner
Normalisering	Bra nok
Ensidig fokusering på problemet	Å finne unntakene
Fokus på det som ikke er oppnådd	Å samle på fremskrittene
Ad hoc løsninger	Systematisk arbeid

Den problemløsende samtalen

- Læreren tar utgangspunkt i en beskrivelse av problemet
  - Skiller mellom person og problem
  - Knytter problemet til konkrete kontekster
- Læreren inviterer foreldrene med som partnere i problemløsningsarbeidet
  - Empowerment som sentralt prinsipp
- Lærer og foreldre bestemmer målene for endringsarbeidet
  - Målene skal være entydige og evaluerbare
  - Målene skal være realistiske
  - Klare kriterier for hva som kjennetegner situasjonen når målene er nådd

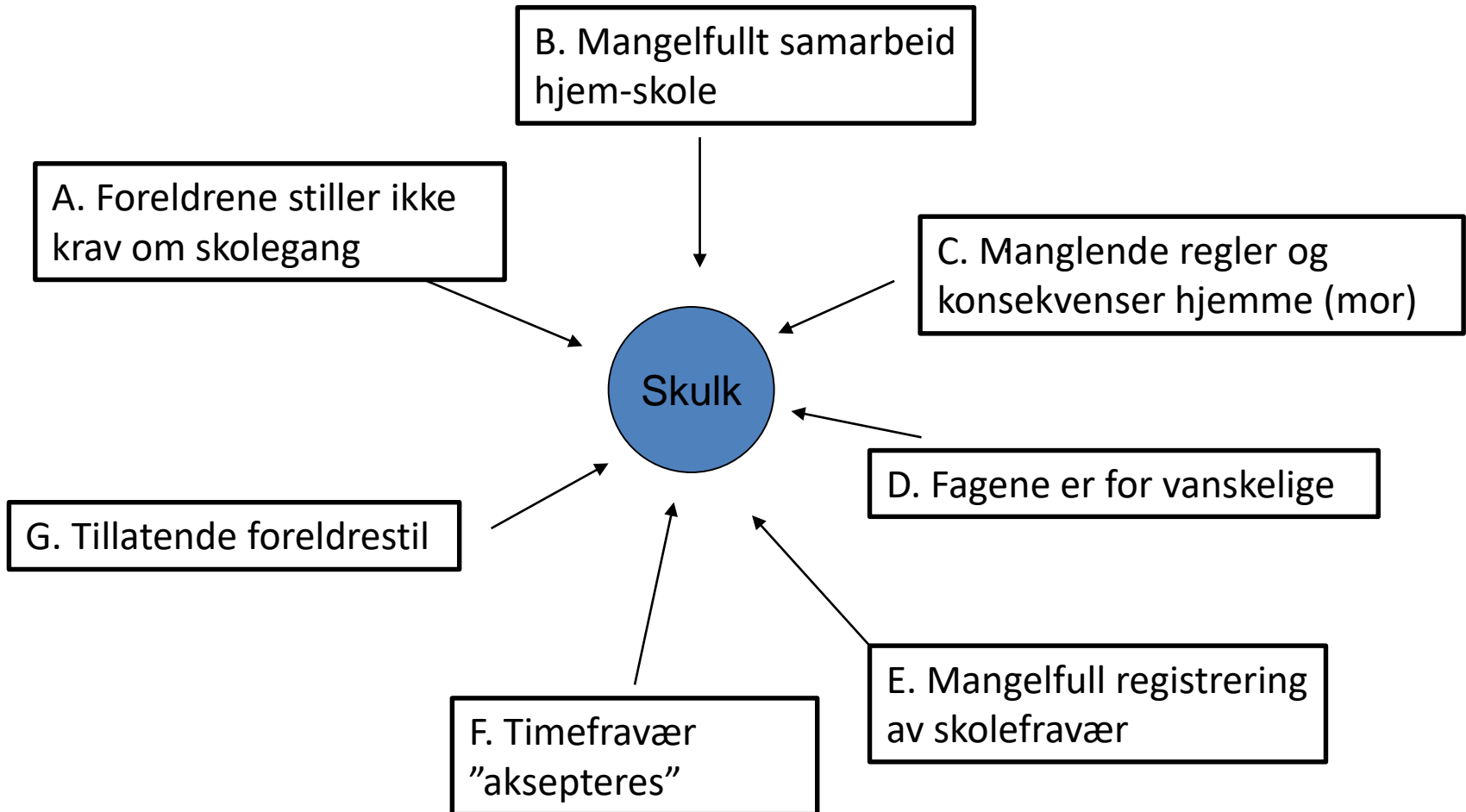
1.Status:Eksempel på grunnlinje

Grunnlinje				
Navn: Siri		Klassetrinn: 10		Dato: 31.10.07
Atferd	Varighet	Hyppighet	Omfang/Beskrivelse	Berørte kontekster
Skulker skolen	Hele ungdoms-skolen	16 registrerte dager pluss et stort antall enkelttimer. 35-40% skulk i perioden	Skulker hele dager og enkelttimer. Er hjemme eller oppholder seg utenfor hjemmet i skoletiden	Skole Hjem Nærmiljø

2. Eksempel på mål

Målsettinger		
Navn: Siri	Klassetrinn: 10	Dato: 02.11.07
Overordnede mål	Suksesskriterier	Bekreftes av
Siri er til stede i alle timene	Siri er til stede i alle timene i henhold til timeplanen. Hun er med fra begynnelsen til slutt dersom ikke annet er avtalt.	Lærerne
Siri arbeider med oppgaver i timene	Siri arbeider med skolearbeidet i timene vist ved at hun gjør de oppgavene hun og lærerne har valgt og innen de tidsfrister som er bestemt.	Lærerne

3. Eksempel på problemanalyse (1.orden)

4. Plan - lærere

- Dette skal lærerne gjøre:

I Siris tilfellet bestemmer kontaktlærer og foreldrene at kontaktlæreren skal samarbeide med de andre lærerne om det som direkte gjelder undervisningens innhold og struktur, og at foreldrene skal få informasjon om hvordan dette arbeidet er lagt opp på et senere møte. Samarbeidet mellom kontaktlæreren og foreldrene skal ta utgangspunkt i det forhold at fraværet ikke får noen vesentlige konsekvenser for Siri ved at timefravær "aksepteres" av flere lærere (faktor F) og at skulk ikke alltid registreres (faktor E). Kontaktlæreren og foreldrene bruker deretter tid på planlegging av hvordan de kan samarbeide om å endre disse to faktorene.

4. Plan - foreldre

- Dette skal foreldrene gjøre:
  1. Foreldrene forteller Siri om samarbeidet med skolen og hva samarbeidet går ut på.
  2. Foreldrene lager en kontrakt med regelen *Siri er til stede i alle timene på skolen*. Foreldrene skriver opp både negative og positive konsekvenser knyttet til reglene
    - Deltakelse i alle timene en skoledag belønnes med kr 15,-
    - Fravær fra undervisningen gir trekk på kr 5,- per time
    - En time skulk innebærer en time tidligere inn en kveld denne uka
    - Fire uker med full deltakelse i undervisningen gir et telefonkort på kr 150,- i bonus
  3. Foreldrene lager et avkryssingsskjema med regel og ukedager og henger dette opp på kjøkkenet.
  4. Hver dag sender kontaktlæreren foreldrene en SMS-melding om reglen er innfridd eller ikke
  5. Foreldrene merker av på avkryssingsskjemaet hver dag
  6. Foreldrene gjør opp status hver fredag og utbetaler gevinsten.

5. Samarbeidsavtale

- Fastsetter rammen for samarbeidet og sikrer at planen gjennomføres
  - Hvor ofte det skal være kontakt mellom foreldre og lærer
    - Regelmessig eller etter behov?
  - Hvordan skole og hjem skal samarbeide
    - Informasjonsutveksling
    - Planlegging
    - Evaluering

6. Handling

- Etablere nye rutiner
  - Finne plass for endringsprosessen i det hverdagslige
- Beslutninger er forpliktende for alle aktører

7. Evaluering

- Er avtalte handlinger utført?
- Har det oppstått hindringer?
  - Hva bidrar til hindringen?
- Hva er oppnådd av endring?
  - Utarbeid suksessanalyse

Eksempel på suksessanalyse

